

СЕКЦІЯ ТЕОРІЇ Й ІСТОРІЇ АРХІТЕКТУРИ

УДК 72.013(477.53)

*М.В. Гладіліна, студентка групи ЗОАА,
кер. О.В. Острогляд, ст. викладач каф.основ архітектури,
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

МОРФОЛОГІЯ АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ ЯК СКЛАДОВА ВИВЧЕННЯ ВУЛИЦІ ПАРИЗЬКОЇ КОМУНИ МІСТА ПОЛТАВИ

Анотація. У дослідженні розглядалося поняття морфології архітектурних об'єктів на основі однієї із найстаріших вулиць міста Полтави, під час роботи проводилася фотофіксація і виконувалися натурні зарисовки структурних складових морфології споруд.

Ключові слова: морфологія, морфологія архітектурних об'єктів, зарисовки, архітектурний об'єкт, міське середовище, творчий процес

Морфологія – система категорій і прийомів опису будови речей у сукупності із результатами їх застосування. Для морфології у морфологічному підході предметом вивчення у будові є форма, у структуралізмі – структура. Морфологія виступає як зовнішній розрізник форм, тобто наука про форму та будову будь чого. Архітектурну морфологію можна визначити як розділ морфології, який спрямований на вивчення будови архітектурного об'єкту з точки зору його архітектурно-просторових, художніх та інших якостей, наприклад місто – вулиця – ансамбль (комплекс) – будівля – фрагмент споруди – архітектурна деталь (вхідна група, вікна, декоративні елементи) тощо (рис. 1).

Рисунок 1 – Полтава, вул. Паризької Комуни, особняк підрядника Бахмутського, приклад архітектурної морфології.

Підхід до трактування архітектурної форми, а точніше її морфологічних характеристик, спирається на класичні роботи Г. Вельфіна, А. Гільдебранда, А. Брінкмана, В. Гроппіуса, З. Гідіона, Р. Арнхейма, О. Габричевського, В. Крінскі, Я Черніхова, І. Жолтовського тощо.

Вулиця Паризької Комуни сягає своєю історією у XVII століття. Вперше вулиця зустрічається на планах міста у 1783 році. Вона йшла у напрямку від Успенського собору до Спаської церкви і мала назву Успенська (рис. 2). Згодом, за планом XIX століття, була прокладена нова вулиця, доволі довга, і мала назву Дворянська. На початку XX століття ця вулиця називалася на честь відомого діяча українського визвольного руху – Андрія Заливчого. У 1923 році вулиця отримала найменування Карла Лібкнехта, але ця назва не прижилася. За кілька місяців вийшла нова постанова, за якою вулиця почала називатися на честь Паризької Комуни.

Рисунок 2 – Полтава, вул. Паризької Комуни

На вулиці знаходяться пам'ятки архітектури місцевого значення: військовий шпиталь (ВАТ «Полтава цукор»), міські Московські бані (адміністративний будинок із магазином), міський особняк (адміністративна будівля), міський маєток (адміністративна будівля), особняк підрядника Бахмутського (рис. 3), музичні класи Феофанії Базилевич, дім генерала Селастельнікова.

Можна стверджувати, що епоха технічної революції в архітектурі вже минула і що нові рішучі зміни в архітектурній практиці і теорії швидше за все торкнуться сфери соціальних і культурних проблем архітектури. Постмодернізм зробив перший крок у цьому напрямку, але скоріше лише заявив про необхідність, ніж розвинув засоби гуманізації зодчества. Найбільш цікаві архітектурні споруди кінця XX століття залишаються свого роду музейними експонатами, часом вражають своєю сміливістю і витонченістю.

Рисунок 3 – зарисовка особняку підрядника Бахмутського,
приклад вивчення архітектурної форми

У наш час знову і знову архітектурі доводиться замислитися «про основи» і задаватися питанням про своє місце серед інших сфер культури, про незалежність її вихідних постулатів і принципів від мистецтва, науки та дизайну.

Аналіз морфологічних характеристик архітектурного об'єкту в даній роботі зосереджений на просторових і пластичних характеристиках архітектурної форми. Таким чином, центральним питанням дослідження є можливість виявлення в архітектурних об'єктах їх геометрично-просторових та естетично-стильових характеристик, які надані їм в силу загальних, незалежних від волі людей, вимог до умов існування матеріальних об'єктів у дійсному світі.

Традиційним методом архітектурного проектування є той, якому вчать у більшості вищих архітектурних школах, а саме – композиційний метод. В основі композиційного методу закладено уявлення про архітектурний об'єкт як художній твір, який трактується як система, яка складається із основних елементів і частин, що знаходяться у взаємодії і співвідпорядкованості, який має властивість єдності і цілісності. Простір, форма і структура – це основні поняття для усіх архітектурних концепцій, пов'язаних із спробами опису архітектурного феномена. І нам не уникнути цих категорій, але їх розгляд пов'язано з тим, що вони відображають архітектурні сутності в рамках парадигми архітектурної морфології просторової форми.

Визначення завдання вивчення морфології архітектурних об'єктів:

1. виявлення фізичних принципів побудови просторової форми архітектурних об'єктів;
2. визначення методів вивчення фізичної будови просторової форми архітектурних об'єктів;
3. аналіз геометричних умов просторового формоутворення архітектурних об'єктів з метою визначення механізмів їх прояву;
4. дослідження поняття просторового зв'язку в його взаємозв'язку із структурною організацією архітектурних об'єктів;
5. виявлення геометричних і структурно-топологічних закономірностей просторової побудови архітектурних об'єктів;
6. визначення основних напрямів застосування структурних закономірностей будови архітектурного простору при навчанні основам архітектурної діяльності, а також у практичному проектуванні.

Практичне значення вивчення морфології архітектурних об'єктів, пов'язано із визначенням нових способів параметричного опису, моделювання, аналізу та синтезу просторового формоутворення, а також у визначенні напрямів застосування сучасних комп'ютерних технологій в архітектурному проектуванні та навчанні. Мета дослідження – наблизитися до розуміння архітектурної форми як засобу складного і багатоскладового типу – міста. Систематизація, співставлення, аналіз архітектурної форми засобами фотофіксації та натурних зарисовок є невід'ємною складовою професійної діяльності архітектора.

Література:

1. Петутина Т.Ю. Морфологический анализ открытых общественных городских пространств /Т.Ю. Петутина //Академический вестник УралНИИпроект РААСН. – 2013 – №3 –С.25-29
2. Раппапорт А. Г. К пониманию архитектурной формы [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dissercat.com/content/k-ponimaniyu-arkhitekturnoi-formy>
3. Бригіда Х. В. «Вулиці Полтави» [Електронний ресурс] /Христина Володимирівна Бригіда // Телеканал Місто. – 2012 – Режим доступу до ресурсу: <http://misto-tv.poltava.ua/news/novini/tsikl-vulitsi-poltavi-vulitsya-parizkoyi-komuni-mi-prodovzhuyemo-tsikl-syuzhetiv-pro-vulitsi-nashogo-mista-sogodni-mova-pide-pro-vulitsyu-parizkoyi-komuni-pobuvavshi-na-yakiy-mozhna-sklasti-svoye-vrazhennya-pro-poltavu-hih-stolittya-sporudiroztashovani-na-niy-zbereglisya-z-tih-dalekih-chasiv-do-sogodni-krim-tsogo-na-vulitsi-parizkoyi-komuni-znahoditsya-odna-z-naystarishih-arhitekturnih-sporud-poltavi-spaska-tserkva-.html>
4. Пам'ятки архітектури місцевого значення. Полтавська область [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrainaincognita.com/pamoznatky/eestry/pamyatky-arkhitektury-mistsevo-go-znachennya-poltavska-oblast>